

PROCESUL DOMNULUI CARAGIALE*

de Mircea Ștefănescu

Procesul Caion a existat. El nu este o legendă sau o snoavă, nu este o ficțiune scriitoricească, inventată cu scopul de a înfățișa pe marele nostru scriitor satiric I. L. Caragiale în ipostaza de erou pe scenă, într-un conflict dramatic în care el deține rolul principal. Caion a existat, calomnia de asemenea, procesul a avut loc, așa cum se prefigurează în recenta piesă a lui Mircea Ștefănescu. Ceea ce a făcut în plus, și în mod artistic, scriitorul de azi, a fost ca, prin prisma acestui eveniment — de mult intrat în filele istoriei — reanimându-l, să demaște cu vervă și iscusință condițiile sociale în care a trăit Caragiale, condițiile care au făcut posibilă calomnia la adresa unui atât de mare pictor al moravurilor acelei vremi.

Pornind, așadar, de la un fapt real, Mircea Ștefănescu — luând din întreaga operă a lui Caragiale tipologia ce ne-a lăsat-o moștenire, punând față în față tabe-

* Data premierei : 6 iunie 1962. Regia : D. Esrig. Scenografia : I. Popescu-Udriste. Distribuția : Jules Cazaban (I. L. Caragiale) ; Radu Beligan (Agamiță Dandanache) ; N. Gărdescu (Zaharia Trahanache) ; St. Ciobotărașu (Titircă Inimă-rea) ; Mircea Sepțilici (Barbu Delavrancea) ; Florin Scărlătescu (Gațavencu) ; Ion Lucian (Reporterul) ; Dem. Savu (Pris-tanda) ; Mircea E. Balaban (Farfuridi) ; Mircea Constantinescu (Stoescu) ; Costel Constantinescu (Dragomir) ; Gh. Dinică (Caion) ; Gh. Crișmaru (Flăcăul) ; D. Rucăreanu (Amicul) ; Amza Pellea (Procurorul) ; Marius Rolea (Servitorul) ; Dumitru Chesă (Lache) ; Ștefan Tăpălagă (Mache) ; V. Plă-tăreanu (Avocatul apărării) ; Eugen Cassian (Preșe-dintele) ; Nicolae Turcu (Ștefan) ; M. Mușatescu (Un piccolo) ; Sanda Toma (Femeia în dilemă) ; Liliana Ticău (Anca) ; Consuela Roșu (Maria)

Jules Cazaban în rolul I. L. Ca-
ragiale

rele într-o confruntare pe care acest proces a ilustrat-o cel mai bine — a scris o piesă care este într-un fel o sinteză. Ea pune laolaltă tipurile cele mai reprezentative ale operei clasicii noastre dramaturg și condiționează apariția lor de acel amar eveniment din viața lui Caragiale: calomnia lui Caion la adresa piesei *Năpasta*, pentru care l-a învinuit de plagiat.

Procesul, a cărui soartă o cunoaște toată lumea, a devenit astfel pentru Mircea Ștefănescu un punct de pornire spre a arăta cine s-a ascuns de fapt în spatele lui Caion, ce s-a urmărit prin calomnierea lui Caragiale, cine avea interesul compromiterii morale a părintelui teatrului nostru. Este de fapt procesul pe care Caragiale, și, o dată cu el, noi cei de azi, îl facem societății aceluși timp.

Scrisă cu umor și izbutind să facă să conviețuiască într-o singură desfășurare de o relativ scurtă durată întreaga galerie de tipuri magistral surprinse de autorul *Scrisorii pierdute*, această completare a dosarului procesului Caion are darul de a fi în spiritul în care ar fi făcut-o însuși Caragiale: necruțător și cu vervă satirică. Mircea Ștefănescu a schițat doar — poate prea fugar — puternica, atât de profundă în realitate prietenie ce exista între Delavrancea și Ion Luca, o prietenie ce-și avea temelul pe afinități de ordin spiritual, uman, creator.

Gh. Dinică (Caion)

Scenă din spectacol

Regizorul Teatrului de Comedie D. Esrig, împreună cu scenograful Ion Popescu-Udriște, a dezlănțuit în spectacolul realizat bătălia împotriva lumii ostile Caragiale, folosind pentru aceasta toate armele satirei – grotescul, caricatura plină de vervă, mult bun gust și inteligență în profilarea „onorabililor“, pe care îi țintuiesc în cadrul – satirizat și el – al edificiului social pe al cărui frontispiciu stă, voalată, „oarba“ muză a dreptății.

O ploaie de truvaiuri regizorale a trecut peste dificultatea de montare a unui text în care trebuiau să apară – în cadrul unor scurte interludii – tipuri atât de abili și de profund surprinse de Caragiale : toată galeria, de la simplii moffangii ca Mache și Lache, pînă la sinteza tuturor, Agamiță. Ajutat de actori de frunte ai teatrului, regizorul a izbutit, într-un panoramic viu, să ne situeze la loc de frunte pe Caragiale în intruchiparea lui Jules Cazaban, a cărui asemănare cu Nenea Iancu a fost de-a dreptul surprinzătoare. Urmărind însă prea insistent realizarea pozei, a atitudinilor celor mai cunoscute prin care ne-a rămas Caragiale, interpretul s-a preocupat mai puțin de valorificarea, cu aceeași stăruință, a trăsăturilor sale interioare.

Pilduitor ni s-a părut efortul lui Radu Beligan de a-l readuce pe Agamiță Dandache cu ajutorul unor mijloace și mai laconice, dar prin aceasta încă mai sugestive decît izbutise s-o facă în spectacolul *Scrisoarea pierdută*. Sinteza mijloacelor actoricești a izbutit într-adevăr să realizeze un personaj „sinteză“.

Ștefan Ciubotărașu, Nicolae Gărdescu, Florin Scărlătescu și Dem. Savu au împlinit „completul Curtii cu juri“ – tipurile reprezentative ale societății –, fiecare interpret dăruind toată strălucirea unor, de fapt, scurte apariții.

Mircea Șeptilici în Delavrancea, deși n-a avut prilejul să dezvolte latura prieteniei ce-l lega de Caragiale, a căutat și a reușit să facă convingător acest lucru, mai ales în pledoaria în care își apără vechiul prieten. Sanda Toma a dovedit adevărată virtuozitate în desenarea unui personaj „de două vorbe“, punînd multă subtilitate în șarja sa caricaturală menită să ne redea pe „femeia în dilemă“. D. Chesa și Ștefan Tăpălagă în Mache și Lache au izbutit o amuzantă evoluție grotesc-coregrafică, în timp ce Gh. Dinică, avînd delicata sarcină de a ne înfățișa un personaj despre care în realitate se știe destul de puțin – Caion –, l-a imaginat, cu multă inteligență și talent, ca pe un deklasat, un șantajist, un demn discipol al celor care l-au apărut ca jurați.

Întregul spectacol, lucrat cu deosebit de multă ardoare și talent, îți lasă sentimentul plăcut al unui recital de mare virtuozitate.

Mircea Alexandrescu